

Arkeologisk utredning, Nyskoga socken, Torsby kommun, Värmlands län

Kolningslämningar och husgrund på gränsen till Norge

Stig Swedberg

Kulturlandskapet rapporter 2018:8

**Arkeologisk utredning, Nyskoga socken, Torsby
kommun, Värmlands län**
Kolningslämningar och husgrund på gränsen till Norge

Stig Swedberg

Omslag: Paavo Ylikiiskila, från Bergvik Skog, och Stig står i varsin kolningsgrop, 172O:3 1 respektive 2, i en östsluttning ovanför planerad väg. Foto mot söder.

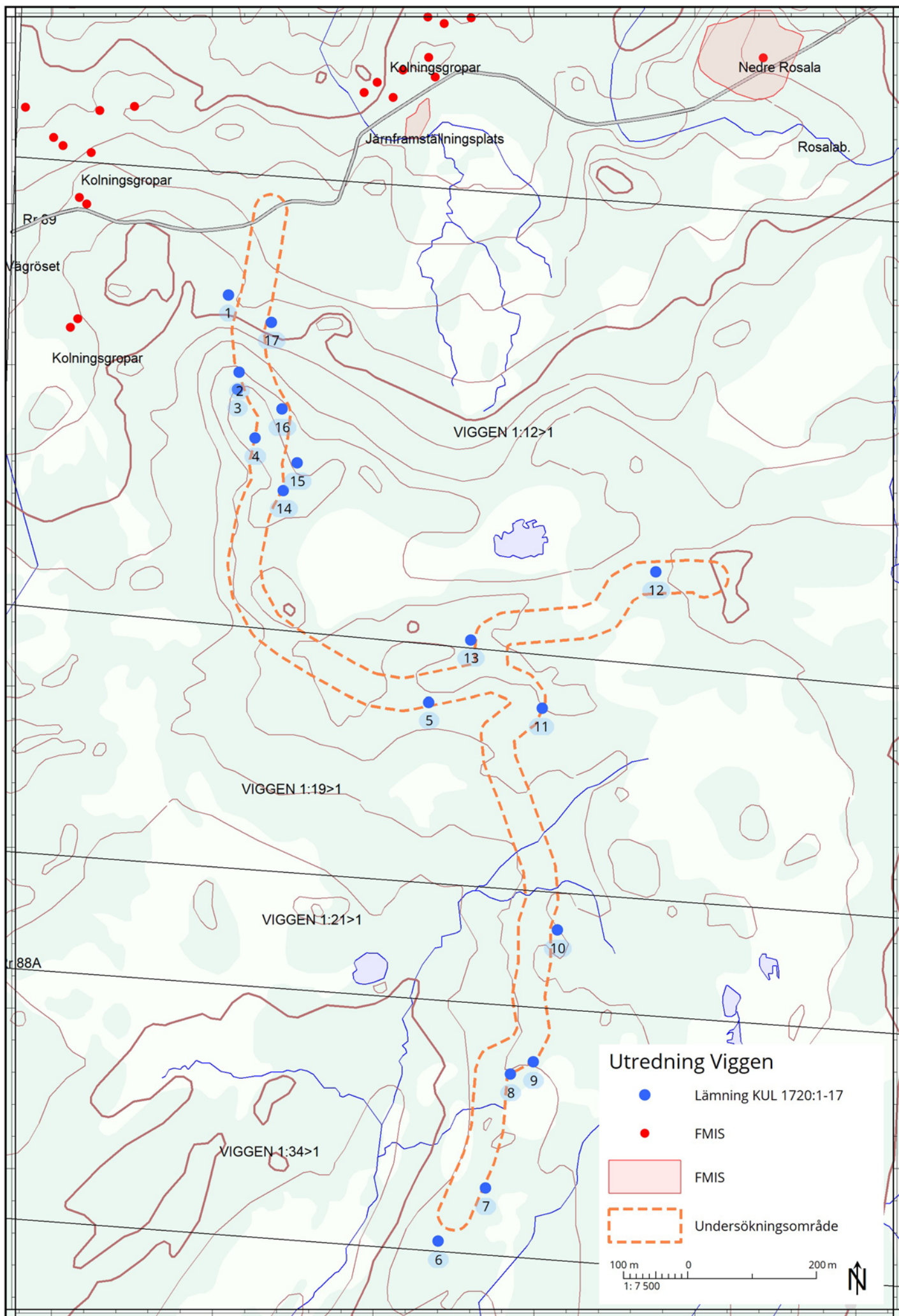

Illustration 1: Redovisning av upptagna schakt och den till FMIS redovisade boplatsen.

Arkeologisk utredning, Nyskoga socken, Torsby kommun, Värmlands län

Kolningslämningar och husgrund på gränsen till Norge

Bakgrund

Bergvik Skog AB planerar att bygga skogsväg inom fastigheterna Viggen 1:12 m.fl. I anslutning till exploateringsområdet finns kända forn-lämningar i form av kolningsgropar och blästplatser. Länsstyrelsen har därför bestämt att det ska utföras en mindre arkeologisk utredning. Utredningsområdet utgör cirka 120 000 m².

Sammanfattning av undersökningsresultaten

Utredningsområdet utgjordes huvudsakligen av åsrygggar och slänter i skogsmark, *illustration 1*. Den nordöstra sträckningen inom Viggen 1:12 utgörs till en del av en redan konstruerad väg mellan två myrmarker. Den södra vägdelen, genom Viggen 1:19 till 1:34 passerar en redan

exploaterad yta som planerats för skidspår.

Utredningen genomfördes den 1:e augusti i klart väder av arkeologerna Stig Swedberg och Andreas Toreld genom att området inventerades till fots. Framkomna lämningar mättes in med GPS, fotograferades och beskrevs. Kolningsgropar provstacks med jordsond avseende kolförekomst i vall och botten.

Vid utredningen framkom 17 ej tidigare kända lämningar. Dessa utgjordes av 16 kolningsgropar och en historisk husgrund, benämnda KUL 1720:1-17 och införda i FMIS som Nyskoga 134-150. De flesta av groparna var inrasade och bottenformen inte helt tydlig, *illustration 2*. Endast en kunde bedömas som rektangulär, KUL 1720:15 (Nyskoga 141), medan KUL 1720: 14 (Nyskoga 142) var så inrasad att

Illustration 2: Kolningsgrop 1720:9 hade en av de tydligare bottenplanen. Paavo och Stig står på vardera sidan om den, i bakgrunden syns en myr. Foto mot söder.

bottenformen inte kunde bedömas. Samtliga kolningsgropar utom en, KUL 1720:17 (Nyskoga 139), innehöll kol i botten. På grund av den tydliga formen har även denna registrerats som kolningsgrop. Samtliga saknade kol i vallen.

Husgrunden var belägen på sydvästra sidan av den ås där kolningsgroparna anlagts och i kanten av en våtmark. Kartstudier har inte givit några indikationer på att det skulle vara fråga om bebyggelse knuten till jordbruk, även om det inte kan uteslutas. Då alla grundelement saknas har det troligen rört sig om en timmerkonstruktion och stommen har flyttats från platsen. En möjlig tolkning är kolar- eller skogshuggarkoja.

Kolningsgroparna har registrerats som fornlämningar och den historiska husgrunden har registrerats som övrig kulturhistorisk lämning.

Förslag till fortsatta åtgärder

Flera av lämningarna ligger nära den planerade vägen. Fornlämningsområdet för flera av kolningsgroparna bedöms beröras av planerad vägsträckning. Vägen bör planeras med hänsyn

till såväl kulturhistoriska lämningar som fornlämningarna.

För fornlämningar gäller att de förutom själva lämningen även omges av ett så kallat fornlämningsområde. Fornlämningsområdet utgörs av ett så stort område på marken (eller sjöbotten) som behövs för att bevara fornlämningen och ge den tillräckligt utrymme med hänsyn till dess art och betydelse. Fornlämningsområdets storlek avgörs av länsstyrelsen från fall till fall.

Fornlämningar är skyddade enligt 2 kap i Kulturmiljölagen (KML) och genom miljöbalkens generella hänsynsregler, där stor vikt läggs vid hänsyn till kulturlämningar och kulturmiljöer. Ansökan om ingrepp i lämningar lämnas till länsstyrelsen.

Källor

Laga Skifte, Viggen Norra, 1859, akt 17-nyg-11

Laga Skifte, Viggen Södra, 1861, akt 17-nyg-12

Generalstabskartan Dalby 1918

Generalstabskartan Fryksände 1918

Ekonomiska kartan Backsjöberg 1968-69, J133-13C2e71

Illustration 3: Översikt av ytan med husgrunden, 1720:5. Den röjda och planerade ytan syns i mitten av bilden och spisiröset bakom tallen, mellan tallen och stenen till höger syns en ingrävning i åsen. Den har tolkats som en svale tillhörande byggnaden. I bakgrunden syns en våtmark mellan träden. Foto mot söder.

Lämningsbilaga

6

KUL 1720:	Nyskoga RAÄ	Typ	Längd (m)	Bredd (m)	Antal	Beskrivning	Skade-status	Läge	Beväxtning	Bedömning	Kommentar
1	137	Kolnings-grop	7	7	1	Grop 2 x 2 meter och 1,2 meter djup. Vall ca 2 meter bred. Kollager i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	1 björk, 1 gran flera ungrträd.
2	149	Kolnings-grop	5	5	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 1,1 meter djup. Vall främst i N, intill 2 meter bred. Kol i botten.	Oskadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	1 tall, flera ungrträd.
3	148	Kolnings-grop	5	5	2	Två kolningsgropar med ett inbördes avstånd av 6 meter från respektive centrum. Grop 1: 1,7 x 1,7 och 1 meter djup. Vall tydligast i N, intill 1 meter hög och 1,5 meter bred. Kol i botten. Grop 2: 2 x 2 meter och 1,2 meter djup. Vall intill 0,5 meter hög och 2 meter bred.	Oskadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	Vallar, båda fyrkantiga. Kanske hästavverkning där för oförstörda.
4	147	Kolnings-grop	5	5	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 1 meter djup. Vall 2 meter bred och 0,3 meter hög. Kol i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	1 gran.
5	146	Husgrund, historisk	4	3	1	Rektangulär plan yta, 4 x 3 meter, med spisröse i SV och mindre grop i N. Spisröse 2,5x2,5 meter och 0,7 meter högt. Grop 1,5x1 meter och 0,7 meter djup (svale?).	Oskadad	Sluttning	Träd	Övrig kulturhistorisk lämning	2 granar, 1 tall. Studier av svenskt kartmaterial har inte kunnat bekräfta en bebyggelse här. Det är möjligt att byggnaden utgör rest av en kolarkoja.
6	145	Kolnings-grop	5	5	1	Grop 2 x 2 meter och 0,5 meter djup. Vall tydligast i O, ca 1,5 m bred. Skadad och intill 0,2 meter hög. Kol i botten.	Skadad	Krön	Träd	Fornlämning	1 gran. Skada i O, maskinspår i vall.
7	144	Kolnings-grop	8	8	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 1,5 meter djup. Vall ca 2,5 meter bred 0,4 meter hög. Kol i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	2 granar, 1 tall.
8	134	Kolnings-grop	6	6	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 0,8 meter djup. Vall 2 meter och intill 0,4 meter hög, tydligast i V. Kol i botten.	Skadad	Krön	Träd	Fornlämning	4 tallar (contorta) Skadad, maskinspår rätt igenom.
9	135	Kolnings-grop	8	8	1	Grop 2 x 2 meter och 1,5 meter djup. Vall ca 2,5 meter och 0,4 meter hög. Kol i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	7 tallar (contorta) 30 år.
10	136	Kolnings-grop	6	6	1	Grop ca 1,5 x 1,5 meter och 0,8 meter djup. Vall ca 1,5 meter bred och 0,3 meter hög. Delvis inrasad pga avskada varför måtten är ungefärliga. Kol i botten.	Skadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	6 tallar (contorta) Skadad, maskinspår genom gropen.
11	138	Kolnings-grop	6	6	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 1 meter djup. Vall ca 2 meter och intill 0,3 meter hög. Kol i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	6 tallar.
12	150	Kolnings-grop	6	6	1	Grop 1,2 x 1,2 meter och 1,2 meter djup. Vall ca 2,5 meter bred och 0,5 meter hög. Kol i botten. På grund av skada är måtten svårbedömda.	Skadad	Krön	Träd	Fornlämning	6 tallar. Skadad, körspår.
13	143	Kolnings-grop	6	6	1	Grop 2 x 2 meter och 1 meter djup. Vall 2 m bred och intill 0,5 m hög, tydligast i NO. Kol i botten.	Oskadad	Krön	Träd	Fornlämning	3 tallar.
14	142	Kolnings-grop	8	8	1	Grop, botten diffus varför form inte kan anges och måtten är en uppskattning, ca 1,5 x 1,5 meter och 1,5 meter hög. Vall 2,5 bred och 0,5 meter hög. Kol i botten.	Skadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	6 tallar. Botten inrasad varför den ej kan beskrivas närmare.
15	141	Kolnings-grop	7	6	1	Grop 1,8 x 1,4 meter och 0,9 meter hög. Gropen har påtagligt raka kanter. Vall diffus, tydligast i N, ca 2 meter bred och intill 0,5 meter hög. Kol i botten.	Oskadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	Väldigt raka kanter. 1 tall, 1 björk.
16	140	Kolnings-grop	5	5	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 0,5 meter hög. Vall intill 2 meter bred och 0,3 meter hög. Kol i botten. Överväxt av al, mycket svårbesiktigad.	Oskadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	Albuskage.
17	139	Kolnings-grop	8	8	1	Grop 1,5 x 1,5 meter och 1,2 meter djup. Vall 2,5 meter bred och 0,5 meter hög. Ej kol i botten men tydlig form.	Oskadad	Sluttning	Träd	Fornlämning	17 ungrträd, gran och tall.

Geografiska och administrativa uppgifter

Län	Värmland
Kommun	Torsby
Landskap	Värmland
Socken / Stad	Nyskoga
Fastighet / kvarter	Viggen 1:12, 1:19, 1:21 och 1:34
Beslutande Länsstyrelse	Värmland
Datum för beslut	2017-11-07
Länsstyrelsens dnr	431-7788-2017
Beslut enligt KML	Arkeologisk utredning enligt 2 kp. 11 § KML

Undersökningens art och omfattning

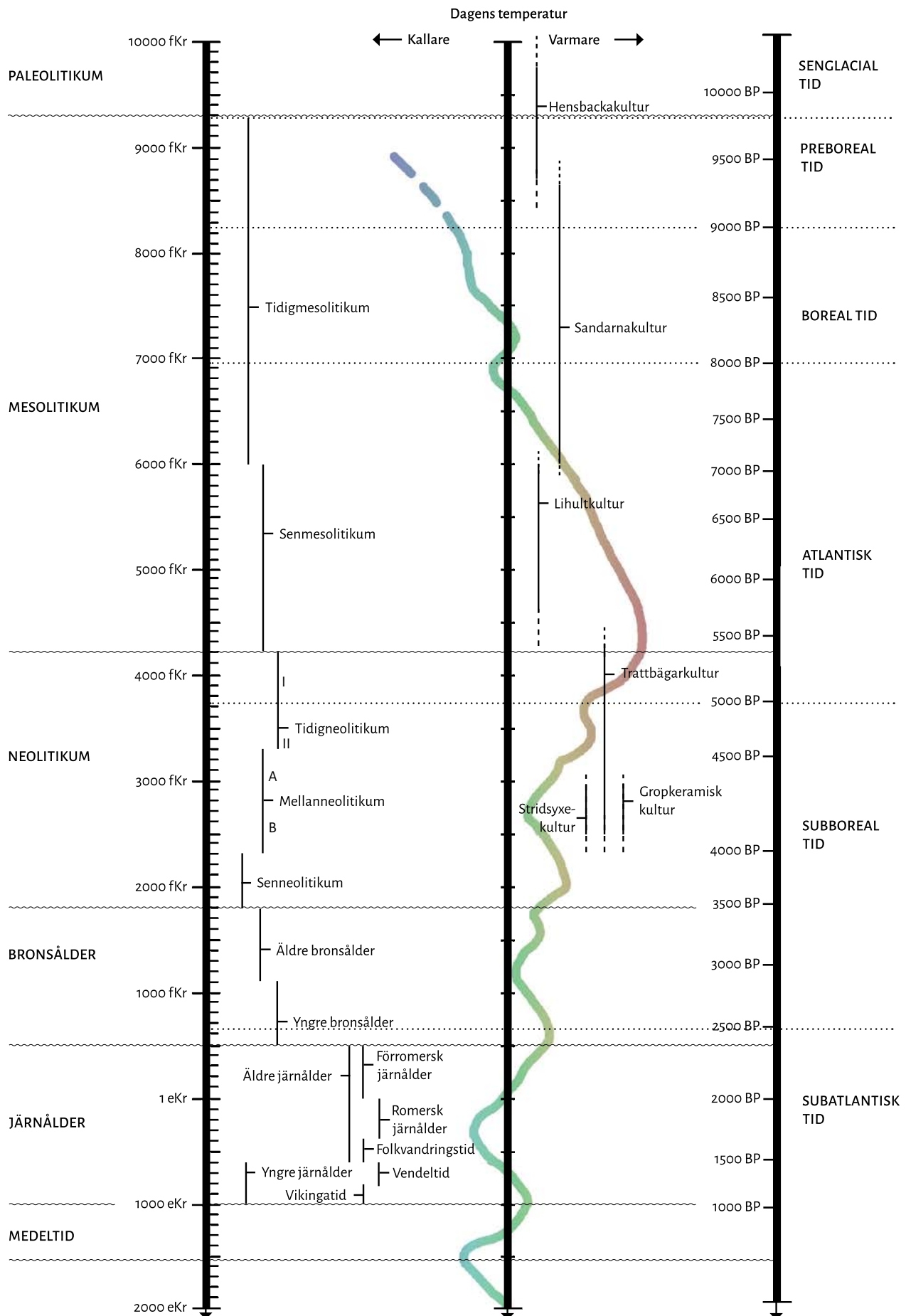
Undersökarens dnr / projektnr	1720-1
Typ av undersökning / åtgärd	Arkeologisk utredning
Fältarbetstid start	18-08-01
Fältarbetstid slut	18-08-01
Undersökande / ansvarig organisation	Kulturlandskapet
Projektansvarig	Stig Swedberg
Typ av exploatering	Vägbyggnation
Uppdragsgivare / exploatör	Länsstyrelsen i Värmland/Bergvik Skog AB

Undersökt

Yta, ext (m ²)	120 000
Yta (m ²)	

Berörda RAÄ-nr, datering och lägesbestämning

Berörda RAÄ-nr / tillfälliga arbetsidentiteter (objektnr)	KUL 1720:1-17
Datering	Historisk tid
Mätmetod	RTK-GPS
Fynd	Inga fynd tillvaratogs

Sammanställd av: Swedberg & Östlund. Källor: Andersson & Ragnesten (red) 2005, Nielsen 1993, Svedhage 1996, Welinder, Pedersen, Widgren (red) 1998 samt OxCal

Spisröse vid kanten av myrmarken. Kanske kan det vara från en kolarkoja? Foto mot norr.

www.kulturland.se